

Proti všem intrikám existuje pouze jediný prostředek,
zato však drtivého účinku, a to je plné zveřejnění.
Vytáhnout na světlo všechny pletichy v jejich celku
znamená zbavit je účinnosti.

K. Marx-B. Engel, Spisy 18

F a k t a
P Ř I P O M Í N K Y
U D Á L O S T I

Vydavatelská samoobsluha v nákladu, který určují sami čtenáři
podle toho, kolikrát sami tento měsíčník rozmnoží. Pamatujte,
že fakta zůstávají fakty a v historii platí i po letech, byť
se k nim přijalo třeba šestero usnesení a jakékoliv "poučení".

ROZTÁČEJÍ S MLYNŮX POLITICKÝX PROCESŮ

V polovině března bylo odsouzeno 19 mladých lidí, kteří nepovažovali byrokratický socialismus za nejlepší formu vlády a diskutovali o formách samosprávy. O pár dní později byl v rychlém procesu odsouzen bývalý generál Frchlík za tiskovou konferenci, kterou měl p ř e d srpnem 1968: přednesl na ní návrhy, které byly pak uskutečněny na poradě Politického výboru Varšavské dohody v Budapešti roku 1969. 31. března potvrdil městský soud v Praze rozsudek nad bývalým televizním pracovníkem Škutinou, který napsal dvě kriticko-satirické eseje, dokonce nikde nezveřejněné.

Ti, kteří měli výhrady k Husákovi, ale byli ochotni mu všelicos odpustit proto, že - jak sliboval, nedovolí politické procesy a opakování justice z padesátých let - nemají teď nic, už vůbec nic, co by mohli uvést v jeho prospěch. Stačí srovnat Husákova slova z roku 1968, z nástupního projevu v dubnu 1969 a z dneška: objeví se profil mluvky, bezcharakterního politického člověka, který je ochoten slíbit cokoli, aby se dostal k moci a okamžitě i svůj vlastní program poplivať, aby se u ní udržel.

A tak jsou zaneustálého ujišťování, že politické procesy se u nás opakovat nebudou, "mlynská kola" z padesátých let oprašována, přibývá "mlynářů" ve vrcholných orgánech i "prašků" v bezpečnosti, na prokuraturách i soudech. Vnitřní mechanismus se nezměnil. Na jedné straně zůstávají demagogicky slibované právní jistoty, na druhé už cynické pošlapávání základních lidských práv. O tom, kdo je v této zemi zločincem, nerozhoduje ústava a zákony, ale opět jen náhodná konstelace politických sil na příslušných sekretariátech a byrech.

A tak se na pokyn odněkud procesy zahajují a zastavují, přidělují se na ně vstupenky pro "kvalifikovanou veřejnost", kterou tvoří většinou pracovníci Stb, a prokurátoři a soudci se potí, aby z obvykle velmi chatrné skutkové podstaty vykouzlili nějaké důvody pro kriminál. I oni totiž dobře vědí, že jsou hodnoceni nikoli za dodržování zákonů, ale za plnění směrnice domácích i zahraničních mocipánů, které jsou se zákony v příkrém rozporu.

Ríká se tomu třídní justice, ale "třídně" souzeni jsou dnes hlavně komunisté, jejichž jediným hříchem byla snaha zbavit socialismus stalinských deformací. A je jen příznačné, že soudce, který v rozporu s usnesením Nejvyššího soudu v roce 1969 zastavil proces proti usvědčenému vrahovi ve službách bezpečnosti, proti Pichu-Tůmovi /a ten je dnes funkcionářem lidosprávy v severočeském městečku/, nedávno odsoudil ke 3 letům odnětí svobody v 2. kategorii - určené nebezpečným recidivistům - bývalého generála Frchlíka. Pamatujte si to jméno: je to JUDr. Mojmír Pospíšil, plukovník. K Urválkům, Doubkům, Kohoutkům a Novákům z padesátých let začínají tedy přibývat nová jména.

K prodejním soudcům se musí najít i prodejní svědkové. V Frchlíkově procesu to byl nynější šéfredaktor Obrany Lidu, teď plk. Jiří Ambrož, kdysi redaktor Rudého práva, který měl zakázáno v sekci vojenských redaktorů zúčastňovat se zahraničních zájezdů pro nepřístojnosti, jichž se dopustil v opilosti v SSSR a v Jugoslávii. A je také příznačné, že týž Ambrož hýřil ještě několik týdnů po srpnu 1968 velmi kritickými výroky na adresu spojeneckých vojsk, které mu však byly zapomenuty pro svědectví, aby mohla být dokonána pomsta na generálu Frchlíkovi, který v červenci 1968 řekl pravdu o situaci ve Varšavské smlouvě, dokonce pl ohledů k našim spojencům.

Začíná éra, kdy se s ad dočasně opět ~~vyplácí~~ vyplácí soudit i svědčit křivě. Ale ti, co tak činí, nebudou moci v budoucnu už nikomu tvrdit - "já nic nevěděl, já musel ..."

Nebude to moci říci ani senát v čele s dr. Kašparem a Zelenkou, který soudil 19 studentů, dělníků a zaměstnanců. V průběhu procesu se prokázalo, že do Revolučního hnutí mládeže nasadila bezpečnost svého provokatéra /Čechala z SOHP Kladno, závod Energetika/. Soud, který obviňoval mladé z protisocialistické činnosti, nepřipustil ani takové otázky, zda se na schůzkách mluvilo o případné změně ve vlastnictví výrobních prostředků: kapitalistické pořádky totiž nikdo nechtěl a všelidového vlastnictví se soud bál jako čert kříže. Naprostá většina obviněných potvrdila, že jsou marxisty, trvala na svých názorech, nescouhlasila s vojenskou ~~xxx~~ intervencí ani s tím,

aby se okupace nazývala internacionální pomocí. Obžalovaní částečně odvolali své výpovědi, které si vynutila bezpečnost /např. falešným slibem, že pak pustí obžalovanou k jejímu malému dítěti apod./ naprostá většina trvala na tom, že jsou nevinní. Obvinění z trockismu - svědčí něco víc o tom, že to byl politický proces? - většinou nic z Trockého nečetli a neznali. Řada obviněných ve svých závěrečných projevech znovu zdůraznila, že současná ideologie je proti samosprávám, ale že rozpor člověka a moderní doby bude moci být řešen jen komunistickou společností a realizováním komunistických samospráv. Za procesu se ukázalo, že bezpečnost umístila své provokatéry-fízly i do cel /např. u Flogstedtové byla nasazena Dáša Kroutilová - pravé jméno? - která jí nabízela poslat japonskou vysílačku v chlebě atd. Hlavní obžalovaný Uhl v závěrečném projevu podtrhl, že celý proces dokázal jednoznačně, že všichni obžalovaní měli jedinou snahu: společenskou nápravu v duchu marxismu-leninismu. Právě to je ovšem zakázáno a tak ho soud na návrh prokurátora Dr. Novotného, stejně jako ostatní odsoudil.

Je paradoxní, že k politickým procesům přistupuje Husák v době, kdy dokonce řecká fašistická vláda likviduje své politické koncentráky. Začátkem dubna bylo propuštěno 234 internovaných komunistů - šlechtí plukovníci komunisty z vězení propouštějí, vedení KSČ je zavírá.

Proces s generálem Procházkou měl v celém světě mimořádnou publicitu. Bylo pochopeno, že může být začátkem laviny, která s sebou strhne další nezákonnosti. Stejný ohlas měl i proces se studenty. Řada významných francouzských činitelů - mezi nimi Simone de Beauvoirová, Claude Roy, Jean-Paul Sartre, Robert Antelme a další - vydala veřejná prohlášení /otištěná např. 17.3.71 v Le Monde/, v němž se říká: Proces s Petrem Uhlem a jeho druhy je jasný: od policejní provokace až k obžalobě vše ukazuje na to, že vzdor občasnému popírání, stalinismus v čisté podobě pokračuje dál. Považuje voj 19 obžalovaných za zcela oprávněný - je integrální částí voje za budoucnost skutečného socialismu ... "Není možné zničit názor silou, protože to brzdí jakýkoliv možný rozvoj inteligence". Považujeme tato slova Che Guevary za svá. Proces s Petrem Uhlem a jeho soudruhy je jasným znakem popření socialismu a tragické absence jakékoli svobody v Československu.

Tyto procesy však už nejsou ojedinělé. V Ústí nad Labem byl odsouzen strojvůdce za to, že půjčil pásky, na kterých měl nahráno část vysílání čs. rozhlasu ze srpnových dní.

2. března 1971 se konal v Olomouci proces s pracovníky Tesly Litovel, kteří dali v srpnu 1968 do provozu vysílač "Ječmínek". Prokurátor navrhl 2 roky nepodmíněně, soud rozhodl o 2 letech podmíněného trestu pro bývalého ředitele Tesly Černína a jeho spolupracovníky Spurníka, Frýborta, Peniška a Koubela. Stejný trest dostal i bývalý ředitel osvětového domu v Litovli Urbánek.

x

V Ostravě se připravuje proces proti skupině bývalých herců a pracovníků divadla "Pod okapem". Hlavní obžalovaný Petr Podrázský a čtyři další byli zatčeni již počátkem března; vyšetřování se soustřeďuje na parodickou dramatisaci "Syna pluku", kterou hráli p ř e d srpnem 1968. Měli se tím dopustit obligátních zločinů, tj. podvracení republiky a hanobení tzv. spojenců.

x

Bylo zahájeno trestní řízení zatím na svobodě s bývalým generálem Aloisem Procházkou, bývalým velitelem západního vojenského okruhu, který byl mezitím degradován, vyloučen ze strany a propuštěn z armády, ale znovu povolán k posádce, aby byl ve vojenském stavu; dále s generálem Kukelem, bývalým velitelem 10. letecké armády v Hradci Králové a s některými jejich pořízenými důstojníky, údajně pro příslib zapůjčení vojenských vysílaček v srpnu. /Ml. mochoďem: pročpak nebyl dosud souzen nikdo za přísun vysílaček ze západního Německa, o němž se tolik psalo v tzv. Bílé knize a spojeneckém tisku?/

x

V přípravném stadiu se nachází proces proti generálu Peprnému, plk Kilerovi a dalším pohraničnickům, že dovolili v srpnu 1968 opustit republiku některým lidem bez potřebných cestovních dokladů.

x

Do konce nebyla dovedena náprava justičních zločinů z padesátých let a už k nim řadí nové.

3

A nepřekvapuje, že když po soudu nad 19. skupina 20 studentů poslala presi-
dentovi Svobodovi dopis, v němž upozorňuje na porušení ústavy a apelovala
na něho, aby aspoň ze své pravomoci zjednal nápravu, pan prezident vůbec
neodpověděl. Asi má dobrý spánek.

PARADOXY KONSOLIDACE

NIN, Bělehrad, 7.3. 1971

Vladimír Budimir, před nedávnem vypovězený dopisovatel Tanjugu,
v Praze, napsal po návratu do Jugoslávie několik článků o situaci v ČSSR.
Jeden z nich uvádíme ve zkráceném znění:

Přijmeme-li oficiální tézi, že ani roku 1968 nebyl vnitřní vývoj v ČSSR
pouze její věcí, nýbrž věcí celého socialistického bloku, pak by to mělo
logicky platit i dnes.

Pravda o dnešní čs. skutečnosti je žel, právě opakem procesů a intencí v
ostatních socialistických zemích, dokonce i v těch, které roku 1968 posla-
ly své oddíly do ČSSR; dnes se v mnoha z nich rozvíjí již určitý proces re-
forem společenských vztahů, vnitrostranického života, hospodářského systému.
Jestli z tohoto hlediska pohlédneme na nejnovější vývoj v ČSSR, pak se ani
při nejlepší vůli nedá říci, že by byl v souladu s těmito novými procesy.
Není pro ně ani přínosem, proto e je výrazně zpátečnický a retardační.
Proces vnitřní konsolidace, který začal příchodem Husáka do čela strany v
dubnu 1969, se musí chápat v rámci obrovských neřešených problémů a zjevných
paradoxů, překračujících hranice země. Několikrát už byl oficiálně vyhlá-
šen termín dovršené konsolidace. Ale ani dnes po bouřlivém období čistek
- které nemají obdoby v historii revolučního hnutí - kdy se strana křáx na
chází před sjezdem, nemůže se zodpovědně hovořit o konsolidaci a ještě
méně o řešení, či aspoň výhledech pro řešení velkých společenských problé-
mů. Došlo pouze k jednostranné násilné pacifikaci stavu a vztahů, prováze-
né velmi širokou pasivitou a nezainteresovaností jak širokých mas, tak i
velké části prověřených členů strany na všem, co bezprostředně nesouvisí
s jejich existencí.

Důvody jsou dodnes velmi závažné: lidé prostě nemohou a ani nechtějí zapo-
menout a odvrhnout osobní zkušenosti z doby Novotného, Dubčeka a nyní Hu-
sáka. Nemohou účinně protestovat, ale nechtějí ani přijmout těžká obvinění
že vše, veš věřili a co dělali před 3 -3 roky, bylo kontrarevoluční nebo
zrádcovské. Tuto situaci paradoxně podporuje i dnešní oficiální politika,
protože se ve všech směrech vrací do dob, které si lidé roku 1968 přáli
překonat.

Oficiální odsuzování novotnovského režimu jen za to, že umožnil vznik a po-
silování pravičáckých a revizionistických sil, odvržení všeho, co signali-
zoval leden 1968, totální ospravedlnění vojenské intervence jako zákonného
kroku, návrat ke starým poměrům v hospodářství a politice /dokonce i s ná-
vraty lidí, kteří už za Novotného byli odmítáni jako neschopní/ odvádí vět-
šinu lidí od angažovanosti a odvrací je i od těch úkolů, které by za nor-
málních okolností považovali za nutné. Tento stav podporuje i fakt, že je
v nedohlednu konkrétní program, jak do budoucna řešit velké společenské
problémy, když Akční program byl vedením strany zavržen.

Porozumět čs. krizi znamená uvědomit si, že vznikla a dodnes pokračuje pře-
vším v samotné komunistické straně a nikoli mimo ni, a že vznikla nikoli
pro nebezpečí zvenčí, nýbrž ze střetnutí dvou koncepcí: jedné, která konze-
vuje překonané vztahy, chápání a metody - a druhé, která hledá podstatnější
změny, protože vychází z toho, že ČSSR jako průmyslově nejrozvinutější so-
cialistická země už dávno přerostla rámec administrativního a byrokratické
ho socialismu. Toto střetnutí pokračuje fakticky - i když ve změněných pod-
mínkách a s jinými lidmi - i dnes.

Dokud není tento problém rozřešen, nemůže se vážně mluvit ani o dosažené
konsolidaci. Naopak, čs. společnost se i nadále nachází v přidušené poli-
tické, hospodářské i ideové krizi.

Jedním z pokusů o východisko z krize je i nejnovější politická orientace
na Gottwaldovo heslo "čelem k masám", vyhlášená koncem roku 1970 ve snaze
překonat hluboký rozpor mezi stranou a masami. S tímto cílem vyhlásil i
Husák v Ostravě v září 1970 otevřený dialog ve straně a společnosti o všech
problémech; kritizoval také ty, kdo svými sektářskými a radikalistickými
postoji a požadavky ve skutečnosti brzdili konsolidaci a odrazovali lidi o

angažování a spolupráce. Požadoval tehdy tolerantnější vztah k masě vyloučených nestraníků s tím, aby se jim poskytly možnosti nového angažování a pokoušel se podat ruku širokým vrstvám hluboce uražené socialistické inteligence.

Avšak k ničemu z toho nedošlo, neboť ty síly, které od začátku považovali Liden 1968 za "puč", povstaly proti takové politice a charakterizovaly ji jako nedůslednou a nepřipustnou vůči pravičákům a revizionistům.

Vztahy byly zostřeny do té míry, že se před prosincovým plénem 1970 otevřeně hovořilo o střetnutí dvou nových proudů: extrémně levičáckého dogmatického - a husákovského "centra".

Bylo také odhaleno i vnitrostraničné spiknutí proti Husákovu vedení a především proti němu samotnému. Aby se zabránilo nové polarizaci sil v beztak již zdecimované straně, neskončilo prosincové ÚV podle přání žádné strany, nýbrž kompromisem, který je vyjádřen resolucí o jednotě. Ale ta představuje pro obě strany meč o dvou ostřích a bude záležet na dalším vývoji událostí, které z nich se použije.

Podobně je tomu i s údajným pozváním armád pěti zemí k intervenci. Původní oficiální, nikoli československý výklad uváděl, že armády Varšavské smlouvy přišly do ČSSR na pozvání "některých členů ÚV KSČ, vlády, NS", což odmítlo prohlášení předsednictva ÚV KSČ, v němž stojí, že armády přešly čs. hranice bez vědomí presidenta, předsedy ND, předsedy vlády i prvního tajemníka ÚV KSČ a těchto orgánů. V září a říjnu 1968 členové parlamentu, vlády i ÚV všichni do jednoho veřejně prohlásili, že zahraniční armády nepozvali. Pak se o tom nemluvalo až do prosincového ÚV 1970. V dokumentu "Poučení" se však tvrdí, že pozvání přišlo z ČSSR a že je posílaly "tisíce komunistů", mezi nimi i členové ÚV, NS, federální i republikánských vlád. Členům ÚV byl na plénu poskytnut soupis se jmény vysokých funkcionářů, kteří údajně takovou výzvu podepsali. /NIN tento již známý seznam otiskuje/

Je tu však plno problémů a paradoxů: Jeden z nejaktuálnějších je ~~znamená~~ v tom, že soupis, který na plénu koloval, přivádí do nezávadného postavení dnešní nejvyšší vedoucí ČSSR. Protože ti, kteří jsou uvedeni v seznamu, se nazývají nejdůslednějšími, nejprinciálnějšími a nejoddanějšími proletářskému internacionalismu, vzniká nutně otázka, zda jsou takoví i Husák, Svoboda, Štrougal, Hanes a předsedové české a slovenské vlády, ČNR a SNR a mnozí jiní, jejichž jména nejsou v seznamu. Neznamena to snad, že později tito nejprinciálnější nahradí ty druhé, méně principiální? Je zjevné, že otázka pozvání vojsk není ani z domácího, ani z mezinárodního hlediska lehká řešitelná a že implikuje mnohé věci, jejichž následky by byly dalekosáhlé.

Máme-li to všechno na zřeteli, je Československo nejen kvůli svým vnitřním problémům znovu na křižovatce: hledá jak zakončit proces konsolidace a vyjít z dnešního uzavřeného kruhu. Kompromisy mezi dvěma dnešními křídly /nepočítaje ta, jež jsou potlačena/ jsou možné i dále, mohou být určitou dobu i užitečné, ale nemohou být ani trvalé, ani nemohou vyřešit problémy. Otevřeným dilematem ČSSR dnes je: buď plně převládnu ony síly a vztahy, kvůli nimž došlo k lednu 1968, nebo se znovu přistoupí - snad pomalu, postupně a omezeně - ke změnám a těm pozitivním pohybům a hledání řešení, jež začal Liden a která byla dodnes totálně přerušena a odmítána. Třetí cesty, s výjimkou stagnace, která nic neřeší, v dnešním Československu není.

Z E S P O L E Ě N O S T I

MORÁLNÍ OPOTŘEBENÍ - Číslo o stavu strany, pokud se na okresních konferencích předkládají, jsou pro mnohé delegáty rozčarováním. Například stav ~~xxxx~~ městské organizace KSČ v Gottwaldově /bez komunistů koncertu Svit/, kde je 56 organizací, z toho 32 závodních s 2846 členy, je takový, že dělníci tvoří jen 6,15 %, členové JZD 1,12 %, humanitní inteligence 0,91 %, ale důchodci plných 66,13 %! Komunistů do 25 let je pouze 0,67 % ale nad 60 let 57,66 %! Tři čtvrtiny všech členů strany jsou starší 55 let a výše. Z delegátů na konferenci je 24 komunistů, kteří se žijí jako dělníci, ale 171 důchodců. ~~Divíte se~~ Divíte se, že se vyhrabávají stará hesla, že televize učí starým písničkám, že se používají staré metody?

NAROZENINY S ASISTENCÍ - Bohumil Hrabal oslavoval v pondělí 29.3.1971 své 50. narozeniny. Slavil je v hospodě v Kersku a pozval si k tomu své přátele: Josefa Smrkovského, Václava Slavíka, filosofa Karla Kosíka a historika Karla Kartočka. Místního fízla taková sešlost znepokojila: v 10 hodin večer vrazila do hospody najednou skupina Stb z Nymburka - ale na stole nebyl ani kulomet, ani podvrtné letáky. A tak strážci naší státní bezpečnosti požádali hosty spisovatele Hrabala, aby se aspoň legitimovali.

JAK SE JOSEF KAINAR IDBOVĚ ZPĚVNIL - Minule jsme informovali o tom, že předseda přípravného výboru ústředního svazu spisovatelů se začal chovat vzpurně, když mu přikázali jet do Moskvy. "však jel. Soudruh Brůžek mu jen naznačil, že kdyby trval na své nechtutí, musel by vrátit přes 200 000 Kčs, které dostal v posledních letech z literárního fondu a že mu také okamžitě odeberou jeho plat, který činí 8 000 Kčs. Za těchto podmínek bylo básníkovo váhání jen krátké.

INDRA - HUSÁK 1:0 - Informace o okresních konferencích KSČ přineseme v našem pravidelném dubnovém vydání, avšak spor o Hrbka na konferenci v Praze 1 může být symptomatický. Na této konferenci byl navržen Hrbek za delegáta na městskou konferenci. Husák v zákulisí vystoupil proti, ale volební komise váhala, argumentovala tím, že si Hrbkovu delegaci přeje Indra, s kterým je to domluveno. Spor se stal brzy na konferenci veřejným tajemstvím a celá konference čekala, jak střetnutí dopadlo. Dopadlo pro Husáka špatně: Hrbek dostal slovo, prohlásil, že vždy podporoval Husákovu politiku, a byl zvolen. Vypadá to jako kompromis, ale i tajemník dobře ví, že taková prohlášení loajality si může strčit za klobouk - vždyť sám takto sliboval několikrát sám věrnost například Dubčekovi.

HOFFMAN VYSVĚTLUJE - Na dotaz odborových funkcionářů, jak vysvětlovat Pilleřův odchod z nejvyšší funkce v odborech i z předsednictva strany, novopečený odborářský šéf prohlásil: Pilleř podal demisi sám, když pochopil, že je urážkou zdravých sil ve straně, aby ve vedení strany i odboru byl člověk, který se tak hanebně zachoval v srpnu 1968. /Pozn: v srpnu ne souhlasil se vstupem vojsk ovšem i Husák/.

JEDEN JOBASOVEC NEUSPĚL - Na okresní konferenci v Praze 8 nebyl zvolen Ladislav Morávek, blízký Jobasův druh, který spolu s ním podepsal v březnu 1968 dopis okresním konferencím, v němž označovali leden 1968 za puč ve straně. Když Morávkova uliční organizace protestovala, volební komise zdůvodnila rozhodnutí tím, že Morávek je už starý a stranu je třeba omlazovat.

ČISTKA V ARMÁDĚ - Do konce tohoto roku musí odejít z armády i všichni vyškrtnutí důstojníci a poddůstojníci z povolání, a to i přes to, že už teď je v armádě čtvrtinový podstav. Maršál Grečko československému vedení docela vážně nabídl, aby tato místa obsadilo sovětskými veliteli, které rád zapůjčí. Nabídka nebyla zatím odmítnuta.

INTERNACE VE SLOVENSKÉ TRADICI - K naší informaci o připravovaných internacích máme ještě další doplňky: po připomínkách z jednotlivých krajů byl seznam lidí, přicházejících v úvahu pro internace rozšířen téměř na 2000. Připraveny jsou tábory v Jáchymově, v Lešetovicích na Příbramsku a v Ilavě. Sáhne-li se k internaci, počítá se s termínem po 9. květnu; k propuštění internovaných by došlo po skončení připravovaného "sjezdu" KSČ. V té době také nebudou dostávat návštěvníci ze západu žádná víza ke vstupu do ČSSR. Ze Slovenska jsme dostali sdělení, že internace tam mají svou tradici: používal jich Šano Mach za slovenského štátu /tehdy byl takto internován i Gustáv Husák/ a používal je potom jako povereníčvnutra i Husák, hlavně před volbami 1946. Takže ví jak na to.

ŘÍZENÁ A VYŘAZOVANÁ KULTURA - Podle "Politických směrnic k 50.výročí KSČ" předaných českým ministerstvem kultury knihovněm, musí být vyřazeni a smějí být pájčováni výslovně vybranému okruhu odborníků tito autoři: Sviták, Liehm, Loebel, Šik, Goldstücker, Selucký, Schulz, Diviš, Mnačko, Čep, London, Aškenázy, Brousek, Blažek, Budín, Friš, Grossmann, Kukálek, Lustig, Monoszlóy, Skvorecký, Šaepf, Štefan, Příbramská, Šnejdárek, Poledník, Pelikán, Fleischmann, Hostovský, Z. Němeček, I. Blatný, Perouška, Tigrid, Procházka, Kohout, Vaculík, V. Černý, V. Havel, M. Kundera

Škutina, I. Klíma, D. Hamšík, J. Štern, Jodl, Bareš, dr. J. Kopecký,
L. Pachmann, Hanzelka, Zátapek, Drda, Seifert.
Propagovat a vystavovat se nesmějí: Otčenášek, Pazourek, Sedlmayerová,
Šotola, Pros, Směja, Siktanc, Ptáček, Stuchl, Bublík, Žák, Vejvoda, Ber-
nášková, Fait, Vávra, Červenka, Hašková, Fikrle, Šulěš, Klánský, Čivrný,
Šigut, Třesohlavá, Kříž, Jachmín, Vaněček, Kubíček, Wichs, Kupka, Neu-
mann, Kyselý, Kryštofek, Bělohradská, Lacina, Borská, Branald, Martinec,
Fried, Baněk, Neušil, Beneš, Grygar, Rychlík, Hončík, Reinerová, Pick,
Lánik, Remeš, Trefulka, Otráovicová, Belda, Bradáč, Kárník, Křen, Rei-
man, Kaplan, Litera, Opat, K. Kosík.

I R U S K U H R O Z Í E X P L O Z E

Rozhovor s profesorem Goldstückerem

Der Spiegel 8.3.1971

Z historického pohledu každý budoucí historik socialistické revoluce za-
řadí události v ČSSR roku 1968 na stejný stupeň jako asi Pařížskou komunu
r. 1871, která rovněž trvala velice krátce, byla potlačena, ale podržela
si platnost pro celé socialistické hnutí. Vezmete-li např. dva dokumenty
tzv. pražského jara - Akční program KSČ z dubna a návrh stranických sta-
nov - jsou to dokumenty, které zůstávají modelem. Jsou tu vytyčeny problé-
my, které jsou den ze dne naléhavější: stačí se podívat na vývoj v Polsku.

SPIEGEL: Intelektuálové, kteří v pražském jaru převzali vedení, se v Gďan-
sku a Gďyni vůbec neobjevili. Tam jednala sama dělnická třída.

GOLDSTÜCKER: V každém případě se však znovu ukázalo, že nedostatek demo-
kracie v socialistické společnosti nutně vede ke krizi. Je to tragedie -
Gomulka byl velká politická osobnost, velký lidový tribun, ale zapomněl,
že vládne živým lidem, přerušil svazek s těmi, jejich jménem vládl, je-
jichž životní zájmy si vzal za povinnost uskutečnit. Proto jeho nástupce
Gierek mluví tak důrazně o nutnosti demokratizace ... Socialismus v Evropě
má jen jedinou šanci: buď najde cestu, kterou jsme r. 1968 naznačili, nebo
mu hrozí nebezpečí, že bude vystaven katastrofálnímu vývoji. Při každém
budoucím řešení životních otázek socialismu se lidé budou vracet ke zku-
šenostem ČSSR z roku 1968 .. Pomechávám také otevřenou pesimistickou per-
spektivu. Když moskevské vedení a jeho spojenci rozdrtili čs. experiment
tanky, rozdrtili tak svou vlastní budoucnost. To je nejabsurdnější z toho,
se dnes může stát, že - tak jak se říká - "vládnoucí dělnická třída" sama
sebe rozstřílí jako nedávno v ulicích Gďanska.

SPIEGEL: Ale dělnická třída přece ani v Polsku, ani v ČSSR, ani v SSSR
nevládne.

GOLDSTÜCKER: Proto říkám, že rozpor mezi ideologií a realitou je stále
zřejmější. V ČSR jsme od počátku 30. let v údobí velké nezaměstnanosti měl:
v KSČ celou agitaci postavenou na nejprůraznějším argumentu - že totiž
tenkrát při některých demonstracích nezaměstnaných a dělníků došlo ke
střelbě, při níž bylo několik dělníků zabito. Pro celou dělnickou
třídu v ČSR to platilo jako nejstrašlivější důkaz potlačování dělníků. A
nyní se něco podobného děje v socialistické zemi. /pozn: připočteme i ví-
ce než 80 mrtvých, které nám přinesla "přátelská internacionální pomoc" a
další mrtvé, zabité speciálními oddíly naší bezpečnosti při prvním výročí
okupace/...

SPIEGEL: Jestliže z pražského jara zůstane jen to, že byly odhaleny spole-
čenské poměry socialistických zemí, není to snad příliš skromný
výsledek?

GOLDSTÜCKER: Pro budoucnost je i to velice důležitý výsledek. Neboť dnes
už nikdo nemůže říkat, že neví, jak věci vypadají. Za stalinské epochy ve
30. letech jsme my komunisté skutečně všichni nevěděli, co se děje. Vyros-
tli jsme ve světě, ve kterém byl SSSR jedinou socialistickou zemí zrozenou
z velké revoluce; byl to stát, jehož morální prestiž byla vysoká. Byli jsm
přesvědčeni o tom, že je naší povinností udělat vše, bránit SSSR jako zemi,
která ukazuje dělnické třídě celého světa cestu k modelu socialismu, a prá-
vě na základě tohoto názoru jsme nebrali na vědomí žádné kritické poznámky
právě naopak - dívali jsme se na ně jako na nepřátelskou propagandu.

SPIEGEL: I když to byla kritika soudruhů?

GOLDSTÜCKER: V tom okamžiku už to nebyli soudruzi, ale třídní nepřátelé.
Děly se věci, o kterých bychom bývali museli přemýšlet. Ale jestliže máte

absolutní důvěru, hledáte argumenty, abyste sám sobě dokázal správnost svého postoje, a když stojíte před alternativou, zda má pravdu jednotlivec nebo strana, pak stále hledáte argumenty, abyste sám sobě dokázal, že strana má všechna práva proti jednotlivci.

SPIEGEL: Kdy jste zpozoroval, že strana nemá vždycky pravdu?

GOLDSTÜCKER: Když 1951 byli mi nejbližší přátelé, o kterých jsem věděl, že jsou to čestní poctiví soudruzi, zatčení. Ale i potom jsem se stále snažil vidět to tak, že strana snad dobře ví, co činí a že pravděpodobně je zde něco - bez mého vědomí - co postup strany ospravedlňuje.

SPIEGEL: Není překvapující, že intelektuál, který je schopen analyzovat situaci a je školen v kritičnosti, je ochoten dát za pravdu anonymní organizaci i proti vlastním názorům?

GOLDSTÜCKER: Neklid vzrůstá, ale člověk je neustále potlačuje, když říká "oni vědí víc než já", podobně jako ve středověku "ví Pán Bůh". Ještě dnes říkají mnozí, zvláště starší komunisté na západě: cokoli SSSR dělá, dobře dělá. Neboť dobře ví, proč to dělá a my k němu máme důvěru. Na konci roku 1968 po vojenské intervenci v ČSSR takto pravděpodobně smýšlela nejméně jedna třetina francouzských komunistů.

SPIEGEL: A kdy jste přestal Vy takhle myslet?

GOLDSTÜCKER: Když jsem byl r. 1951 zatčen pro zdanlivé zločiny, které jsem si ani v nejdřívejších představách nedokázal vymyslet, natož abych je mohl spáchat. A pak jsem za půldruhého roku výsledků viděl, že straně nejde o pravdu, ale o zcela určitá opatření, která mají zmást veřejnost a něco jí namluvit, co je zcela zřejmá lež. Viděl jsem, že tento systém, který jsem považoval za nejvyšší stupeň lidstvem dosažené pravdy, je systémem, jenž používá lži jako základny své propagandy a politiky.

SPIEGEL: Avšak byli komunisté, kteří přes mučení di podrželi víru ve stranu?

GOLDSTÜCKER: Víru ve stranu jsem si rovněž podržel, neboť jsem byl přesvědčen, že se jedná o deformaci, a že strana má dostatek sil k regeneraci, která se jednoho dne objeví na povrchu. XX. sjezd KSSS r. 1956 mi toto přesvědčení potvrdil - a také to, co se dalo v ČSSR do srpna 1968 ...

Podle mého názoru mohou intelektuálové hrát ve společnosti velice významnou roli, ale - a to jsem neustále říkal představitelům rad kálního studentstva - nemají sílu, aby přivedli společenské změny. Mohou hrát důležitou roli katalyzátora, jako lidé, kteří vyřknou to, co se ve společnosti děje. Je třeba vytvořit novou úroveň společenského vědomí, ale síla, která skutečně může přivést sociální změny, je dělnická třída. Jen tehdy, když se intelektuálové s ní spojí, může dojít ke společenským změnám.

SPIEGEL: Myslíte, že intelektuálové mají vyšší společenské vědomí než proletariát?

GOLDSTÜCKER: Ano. Jejich role ve společnosti je analyzovat a formulovat výsledky jejich přemýšlení. Musí sami prolomit úzké hranice naplňování své společenské úlohy, aby mohli sami sebe realizovat a hrát svou vlastní roli. Uvědomění si těchto omezení, to je vždy v poměru k tomu, co označují za stupeň společenského poznání: toho, co bylo ve společnosti už poznáno. Jestliže porovnáte stupeň s konkrétními možnostmi, dostanete mezní situaci. Jestliže si dnes uvědomím, že nemohu dělat to, co by se podle mého soudu činit mělo, pak mě to vede k akci, abych to dnes umožnil a tím navodil pochopení k síťku; pak už tedy neexistuje žádná překážka. Jeden z největších a nejstrašnějších problémů dnešního lidstva je, že míra poznání roste obrovským tempem, avšak společenské systémy jsou zařízeny tak, že toto poznání adaptují jen velice pomalu na život společnosti. Odstup stále roste. Vítězem se stane takový sociální systém, který bude schopen toto teoretické poznání nejrychleji a nejdůkladněji proměnit ve společenskou praxi. Jsem stále ještě přesvědčen, že socialismus v tomto směru při nejmenším teoreticky je nadřazen kapitalismu - jestliže to ovšem není deformovaný socialismus.

SPIEGEL: Člověk, který dnes žije v socialistické společnosti je v současné mocenské situaci neschopen na základě tohoto teoretického modelu získat zlepšení životní úrovně nebo zajištěnou práci nebo více spravedlnosti či nezávislosti uvnitř společnosti.

GOLDSTÜCKER: To je pravda. Už před půl století existuje socialistická velmoc a nyní i celá řada dalších socialistických zemí a lidé v těchto státech žijí v poměrné bídě, v nesvobodě, v podstatě v policejních režimech. A to je nejstrašlivější věc. Socialismus má mluvit o vítězství jen tehdy,

jestliže lidem ve své mocenské oblasti poskytne a zaručí vyšší stupeň materiální i duchovní svobody, než má jakýkoli jiný systém. Deformace jsou pochopitelné jen tehdy, vezmeme-li v úvahu zaoštalost Ruska, země, ve které socialismus poprvé zvítězil. V Rusku se uskutečňovala kombinace nejprogressivnějších sociálních jevů společně s předdemokratickým pořádkem. V SSSR vidíme základy socialistické společnosti, avšak současně vnitřní uspořádání, které je předindustriální, zvláště ve vztahu vládnoucích k ovládaným. Rusko nikdy nemělo demokratickou revoluci. A socialistická revoluce zvláště po Leninově smrti zkameněla ve stadiu revoluční diktatury. Dělnická třída, která po občanské válce vyrostla, pocházela z řad mužů, více či méně analfabetů. Politické vedení proto muselo dospět k závěru, že od těchto lidí nemůže očekávat žádné důležité vyjádření názorů k veřejným politickým otázkám, a proto sama sebe považovalo za splnomocněného zástupce těchto mas, odkázané samo na sebe a schopné v malém kruhu posoudit a rozhodnout všechny otázky. /pozn: tento názor sovětského vedení trvá dosud, přestože v SSSR už není - aspoň technicky vzato - negramotných: svědčí o tom i zveřejnění sjezdových materiálů až na poslední chvíli, byť s pokryteckou výzvou, aby se k nim komunisté i bezpartijní vyjádřili/ Tento názor na lid - jak se rusky říká "tomnyj narod" - vládne ještě v Rusku stále, a nejen u politických vůdců, ale do značné míry i u intelektuálů. I když se podíváte na Sacharovovy nebo Amalrikovy analýzy: tento lid v nich nehraje žádnou roli. On dosud také nikdy žádnou politickou roli nehrál, kromě toho, že zaútočil na Zimní palác a nechával do sebe střílet.

SPIEGEL: Je tedy také jen objektem politiky - i v socialistickém státě?

GOLDSTUCKER: Jestliže to chceme formulovat jinak, můžeme říci, že v socialistickém SSSR je konec konců ovládaný považován za soukromé vlastnictví vládnoucího. To jsou poměry, které nás vracejí do dob nevolnictví.

SPIEGEL připomíná situaci v ČSSR roku 1948, která byla naprosto odlišná od situace v Rusku roku 1917. V průmyslově vyspělém Československu byl tedy zcela jiné předpoklady k vytvoření zcela jiného, skutečného proletářského socialismu.

GOLDSTUCKER: Na základě přesvědčení, že SSSR je jediný model socialismu, a také pod přímým sovětským tlakem převzali jsme sovětský systém především v hospodářské oblasti. To znamená: extenzivní růst těžkého průmyslu a přecentralizované plánování. Koncem 50.let jsme viděli, že jsme na špatné koleji a že jsme se dostali do krize. Stavěli jsme stále nové a nové továrny a bez ohledu na cenu a kvalitu jsme vyráběli. Na konci, v roce 1968 senaše průmyslová produkce podle oficiálních statistik ve srovnání s rokem 1937, tj. posledním předválečným rokem, téměř zesestinasobila a s touto obrovskou průmyslovou výrobou jsme však nebyli schopni vydělat tolik, abychom mohli modernizovat své strojní vybavení. Ve stejné časové periodě zemědělství téměř nerostlo a zůstalo na úrovni roku 1937. Velká část průmyslové výroby musela být použita na financování zemědělství. A protože zemědělství to nedokázalo, museli jsme stále vydávat obrovské sumy k nákupu potravin v zahraničí. Ekonomika byla výchozím bodem stranické krize. Když jsme roku 1961 zjistili, že náš hospodářský vývoj nevede k růstu, ale vlastně zpátky do chaosu, byl přijat po dlouhých diskusích kompromisní plán ekonomické reformy. Pak se ukázalo, že ekonomická reforma nemůže být úspěšně provedena, jestliže zůstane zachován politický systém, centralizovaný byrokratický systém, který od samého počátku znemožňuje realizaci ekonomické reformy. Roku 1967 jsme stáli před alternativou: buď politický systém /který se utvrdil pod přímým sovětským vlivem s centralizovanou osobní mocí Novotného a jeho party/ udržet a s otevřenýma očima pochodovat do hospodářské katastrofy, nebo tento politický systém změnit, aby byla umožněna ekonomická reforma. To je to, co se stalo v roce 1968!

SPIEGEL: upozorňuje, že např. v NDR nebo v Maďarsku modernizace hospodářství nevede bezpodmínečně k demokratizaci politického systému.

GOLDSTUCKER: Stejnými slovy mi to najaře 1968 řekl jeden sovětský spisovatel, kterého jsem přijal ve své funkci předsedy Svazu čs. spisovatelů. Uváděl, že v NDR se dělají úspěšné hospodářské reformy bez demokratizace. Odpověď na to je, že technokratizace hospodářství sice jistě dobu může vést k určitým dílčím úspěchům, ale natrvalo nepředstavuje žádné řešení. Nedávno jsme mohli číst, že v některých městech NDR došlo k zásobovacím potížím.

SPIEGEL: To se stává každou zimu.

GOLDSTÜCKER: Pokud jde o Maďarsko: Maďaři mají trpkou zkušenost, a přesto vědí, že jejich ekonomická reforma, má-li být důsledně provedena, bude mít nutné politické následky. Ale poučení zázitky z jejich roku 1956 a z našeho roku 1968 nemluví o tom, Doufají, že to nebude nápadné a že jim to nebude zaraženo.

SPIEGEL: Myslíte si, že taková maďarská opatrnost v roce 1968 nebyla v ČSSR na místě?

GOLDSTÜCKER: V ČSSR to už nebylo možné. Míra navržené nespokojenosti a trpkosti v národě byla příliš veliká. Co si mohl člověk myslet o socialismu - po 20 letech socialismu - když se například po cestě západním Německem vracel přes čs. hranice a vstoupil do světa, který byl nejméně 50 let pozadu za vývojem kapitalistického, navíc ve válce poraženého Německa?

Ríkali jsme si tehdy, že tento rozdíl se tak rychle zvyšuje, že my - jestliže nezažijeme nějaký zázrak a NSR nějakou katastrofu - už ho nikdy nedohoníme.

SPIEGEL: Rusové byli zřejmě ochotni trpět československé reformy jen do určitého bodu.

GOLDSTÜCKER: Ano, až do určitého stupně, neboť v Moskvě už také neznají žádné východisko. Na jedné straně pevně určují dogma absolutní vedoucí role strany, což znamená, že stranické vedení vykonává absolutní mocenský monopol ve všech oblastech veřejného života, včetně hospodářství. Ale kdo chce provádět hospodářské reformy, musí ponechat lidem, kteří v hospodářství pracují, větší svobodu rozhodování. My jsme se o to pokusili ... Vedoucí role strany nebyla žádným československým komunistou dotčena, pokoušeli jsme se pouze jí dát odpovídající formu konkrétním poměrům. Opakuji: měli jsme jedinou alternativu - buď pochodovat v dosavadním systému do politické a ekonomické katastrofy nebo přizpůsobit systém nutnosti hospodářské reformy a to jsme učinili.

SPIEGEL: Jak dalece tehdy čs. ÚV zakalkuloval, že tyto reformy se rozrostou případně v lavinu, která nebude k zadržení a bude se vymykat jakékoli kontrole?

GOLDSTÜCKER: Myslím, že členové, kteří se sešli 5. ledna 1968, si nebyli vědomi následků. Ale pocit, že se musí něco radikálního podatnout, aby celá naše společnost byla vytržena z krize, tu byl. Strana v té době byla živý organismus ve stadiu odumírání. Na zasedání ÚV v říjnu 1967 vystoupil představitel ostravského KV, jednoho z nejprůmyslovějších oblastí. Řekl: "Udělalí jsme průzkum a zjistili jsme, že v 26 % všech organizací není jed. jediný člen pod 25 let", v dalších 18% je jen 1 člen mladší 25 let. To znamená, že naše strana vymírá, že nemá žádnou přitažlivost pro mladou generaci, pro naši budoucnost! To bylo ihned napomenuto: jak si kraj mohl dovolit dělat takovou akci bez politbyra?

SPIEGEL: Bude pak vůbec správné s tímto umírajícím organismem chtít zachránit společnost? Stačí nasadit tomuto na smrt nemocnému tělu jen novou hlavu?

GOLDSTÜCKER: Šlo o víc. Chtěli jsme aktivizovat živé síly společnosti. U nás platil - abych uvedl příklad - až do ledna 1968 výnos z r. 1948 nebo 1949, který se v terminologii aparátu nazýval nomenklatura. /ponz: Husák ho znovu uvedl v život/ Znamenal, že jisté funkce ve společnosti, ve státě, v hospodářství mohou být obsazeny jen členy strany. Bez ohledu na příslušnou kvalifikaci - když nebyl členem strany, nemohl být ředitelem závodu. Důležitější místa se obsazovala na základě politické příslušnosti, nikoli kvalifikace. To jsme odstranili. ÚV KSČ převzal iniciativu v těchto změnách a to mělo za následek, že autorita strany v očích převážné většiny lidí stoupla. V období od ledna do srpna 1968 se v ČSSR nestalo nic, co by bylo ohrozilo vedoucí roli strany a socialistický vývoj v zemi. Zažili jsme něco, co je historicky zcela nové. Od února do srpna 1968 jsme měli v ČSSR takovou míru svobody názorů, jaká snad neexistovala nikde na světě, ani v těch nejliberálnějších kapitalistických zemích. Měli jsme v podstatě trvalé referendum: každý mohl vyjádřit své názory ke všem otázkám, nikdo mu v tom nemohl zabránit. Za celou tuto dobu se neobjevily žádné vážné návrhy, ani nebyla vyjádřena mínění, která by vyjadřovala pochybnosti o socialistickém charakteru naší společnosti. Nikdo ne navrhl, aby se národně závody vrátily soukromým majitelům. Když nás propaganda našich spojenců obvinila, že jsme na cestě ke kapitalismu, naši

dělníci se smějí: ukažte nám kapitalistu, kterému bychom měli vrátit náš závod, který jsme vybudovali. Nikdo také vážně nenavrhl - na rozdíl od Polska 1956 - aby se kolektivizované zemědělství vrátilo do soukromých rukou.

SPINGEL: Zahraničně politicky byly ovšem sovětské zájmy ohroženy požadavkem neutrality?

GOLDSTUCKER: Tyto iluzorní ideje se objevily teprve po 21. srpnu.

SPINGEL: Avšak čs. strana se svým modelem pluralitního socialismu podráždila sověty. KSČ tedy počítala s možností, že se uvnitř demokratického socialistického systému dostane třeba i do role opozice.

GOLDSTUCKER: Ne, to nesohlasí. KSČ měla všemhu moc pevně v rukou. Měla odpovědnost za 20letý vývoj ve straně. Kdo jiný měl přijít s novými idejemi, s novým programem, než právě komunisté?

SPINGEL: Možná, že síly mimo KSČ.

GOLDSTUCKER: Byli jsme ochotni s těmito silami spolupracovat. Museli jsme samozřejmě přizpůsobit volební systém konkrétní situaci. Nemohli jsme den ze dne přejít ke zcela svobodným volbám, to bylo jasné. Na základě svobodné dohody všech demokratických organizací jsme v této historické fázi vyloučili mocenský boj.

SPINGEL: připomíná, že se někde tvořily výbory pro obnovení sociální demokracie.

GOLDSTUCKER: zastával jsem tehdy názor, že vytvoření soc. dem. strany v roce 1968 je škodlivá iniciativa. Před 20 lety soc. demokracie přestala existovat jako samostatná strana, většina členů byla přijata do KSČ, jen malá menšina zůstala mimo politický život. Nyní, po 20 letech tato menšina přišla a říká: chceme znovu založit stranu. Ale co mohla soc. dem. s strana tehdy nabídnout? Mohla se opírat o jediný fakt, totiž nespokojenost s chyby, omyly i zločiny komunistického vedení v uplynulých 20 letech a toho využívat. Co však mohla nabídnout, jaký alternativní program, když KSČ, která měla vše pod kontrolou, předložila program přijatelný převážně většině obyvatelstva?

SPINGEL: O tom by snad měli rozhodovat voliči?

GOLDSTUCKER: Ne, nemohli jsme si v dané situaci dovolit svobodné volby, které by znamenaly mocenský boj. Ohrozilo by nás to zahraničně politicky, neboť pokus soc. dem. funkcionářů znovu založit stranu by SSSR označil za ohrožení jednoty dělnické třídy - a právem. Sociální demokraté zatím neuskutečnili nikdy socialistickou demokracii, nebo demokratický socialismus. Ani např. ve Švédsku neexistuje socialistická společnost. /Následuje pasáž o současné situaci a poslání soc. dem. v dnešní společnosti, diskuse k návrhu nových stanov a otázkám postavení menšiny, vrácení role parlamentu a dalších demokratických institucí/

MAX GOLDSTUCKER soudí, že právě tyto demokratické instituce - kdyby ČSSR mělo 1968 dost času na dokončení reformů - by byly přejaty v nějaké formě i dalšími socialistickými zeměmi včetně SSSR. Připomíná, že r. 1968 by se všechno mohlo stát pokojnou a mírovou cestou.

Čím dál SSSR tyto změny doma odsunuje, tím se zmenšuje možnost klidného řešení a zostření režimu v SSSR na základě intervence v ČSSR ukazuje, že sovětské vedení si je toho vědomo. Čím dál bude řešení oddalovat, tím více hrozí exploze, které je možno předejít zase jen represemi. Čím více socialismus vládne protidemokraticky, tím více upadá, a tento úpadek je viditelný a zřetelnější. Nemůže mu být zabráněno výzvami k větší disciplíně nebo násilnými mocenskými zásahy, nebo tím, že pár ředitelů bude zbaveno svých míst a pár ministrů vyměněno.

SPINGEL: se ptá, zda je sovětský občan, po staletí manipulovaný, od vnějšího světa izolovaný, vůbec schopný stát se v průběhu několika málo měsíců plnoprávným občanem socialistické společnosti.

GOLDSTUCKER: To je starý argument, že lid není pro demokracii zralý. Avšak poddaný se může stát občanem jenom v praktické demokracii. Demokracii se můžete naučit jenom učením se demokracií. Samozřejmě, že jsou v průběhu přechodné doby jistá rizika. Avšak v SSSR musí přece existovat možnosti, jak tento přechod uskutečnit, i když bude postupovat třeba velmi pomalu. Socialismus se může vyvíjet jen tímto směrem. Čím déle zůstává situace nerozřešena, o to méně je možností na mírové řešení a o to více vzrůstá nebezpečí elementární exploze, která by mohla být katastrofální pravděpodobně pro celý svět.

PIKAR: Nebudou Vám vytýkat zradu, když vyjadřujete takové prognózy v tiskovém orgánu kapitalistického světa?

ZOLDSZUCASER: Po zralém uvážení jsem dospěl k názoru, že plná pravda je revoluční. Jestliže hovořím o slabostech a chybách, o zločinech, které byly spáchány ve jménu socialismu, pak dávám věcem pravé jméno. To je povinnost intelektuála vůči společnosti. Za chyby a zločiny jsou odpovědní ti, kteří si je vymysleli, a kteří je provedli. To jsou amateři škůdcové socialismu. Velký ruský vlastenec, který tak miloval svou svatou mátušku Rus, dal svému Revizorovi motto: "Nezlob se na zrcadlo, když máš křivou hubu!"

k r á c e n o

Publikováním tohoto rozhovoru nechceme vzbudit měsíčník dojem, že souhlasí s každým řečeným slovem

PO L S K O: PO ZRUŠENÍ ROZHODNUTÍ O ZVÝŠENÍ CEN

Franco Bertone, Rinascita 26.2.1971

Týdeník KS Itálie přináší obsáhlý článek o situaci v Polsku, který zkráceně reprodukuje.

F. Bertone uvádí, že analování zvýšených cen potravin uzavírá ostrou fázi hluboké společenské krize, která vypukla před válečnou, ale je současně úvodem k nové etapě vývoje, související s ekonomickými, sociálními a především politickými poměry hluboce změněnými vzpourou na Baltu a jejími důsledky. Z hlediska čistě ekonomického mělo udržení cen na zvýšené úrovni jisté oprávnění, protože zboží je málo. První pokus situaci řešit také na zvýšené ceně nesahal a snažil se to obejít přilepšením rodinných přídatků a zvýšením nejnižších dávek.

"Je třeba otevřeně říci, že polská dělnická třída odmítla a potom porazila tuto koncepci. Projevy opozice pracujících byly tvrdé a výrazné: v gdaňských a štětínských loděnicích postavili dělníci otázku cen a mezd mezi požadavky, kterých se nelze zříci; rozšíření stávek na textilky v Lodži a nepokoj, zvedající se i v dalších oblastech země potvrzoval, že opozice se nemíní dát uchláchnit. Na shromáždění funkcionářů PZDS ve Varšavě za Gierkova předsednictví dělníci výslovně velkého průmyslového komplexu v Żeraniu jasně řekli, aby si nikdo nedělal iluze o vůli pracujících dosáhnout ihned podstatného zlepšení životních podmínek a platů. A byl to právě tento postoj dělnické třídy, který zvrátil čistě ekonomické řešení krize prostředky, považovanými obvykle pláncem za objektivní a neměnné, jakési svaté fetiše, před nimiž nezbyvá než se sklonit ...

Vládní rozhodnutí o zrušení vyšších cen není ničím jiným, než uznáním silné a spravedlivé vůle pracujících. Zdůvodnění, s nímž vláda rozhodnutí oznámila /velké dodávky a úvěry z SSSR, vržení posledních rezerv na trh/, ukazuje, že možnost dosáhnout dělnických požadavků dozrála pod masovým nátlakem.

Nelze popřít, že tlak, jemuž bylo vystaveno nové vedení i po návštěvě Gierka v Gdansk a ve Štětíně a po ujištění, které Gierek dal ústřednímu výboru PZDS v projevu, přímo vysílaném do celé země, situaci ještě zdramatizoval a donutil novou vládu k novému a neočekávanému zrychlení tem a při realizaci jejího akčního programu.

Převážná část programu má výslovně krizový charakter, vynucený situací. Je výhradně zaměřen na platy, na zásobení trhu a na rychlý rozvoj bytové výstavby Bertone pak uvádí, jak staré vedení stlačovalo mzdovou úroveň a zásobování, aby získalo prostředky k novým a novým průmyslovým investicím, které však zemi nepřinášely - protože se investovalo bez rozvahy - žádné podstatné zlepšení, přestože se pořád oslavovalo překračování plánů. "Dalším prvkem v programu, signalizujícím podle požadavků pracujících absolutní krizi - a Gierek tomu přiznal ve svém projevu na posledním plénu PZDS plné oprávnění - je bytová výstavba. Zde byla politika posledních let zvláště katas rofální. Tabulka dává jasný přehled o omezení rozpočtových částek na bytovou výstavbu a preferování fondů na průmyslové investice:

Náklady na investice v miliardách zlotých v cenách roku 1961:

	1956-60	1961-65	1966-69
průmysl	39,8	51,4	71,4
byty	16,2	19,9	24,8
% na byty v celku	19,4	16,1	14,0

/Stejně katastrofální by byla podobná tabulka z Československa, navíc skreslená ještě tím, že část bytů - /vystavěných dokonce za tvrdé valuty, jako např. v Mladé Boleslavi/ - se odevzdává sovětským vojskům. V Praze bylo např. v letech nejhlubší hospodářské krize 1928-32 postaveno 58 139 bytů, ročně tedy skoro 12 000, zatímco v posledních pěti letech za použití mechanismů, panelů a nejprogressivnějších metod nedosahuje průměr ani polovičku !!/ - pozn./

Mzdy, byty, obohacení trhu - do těchto pojmů se tedy shrnuje krizový program, který Gierek přeložil zemi.

Existuje však i pracovní hypotéza, dlouhodobý program, který musí být teprve přediskutován s hospodářskými odborníky a především s odbory a pracujícími, a který může považovat za "model vývoje", navržený Gierkem pro Polsko v příštích letech.

Průmysl má rozvíjet některá vybrané sektory, jako je elektromechanika, nástrojová technika a některé oblasti chemie, aby se staly schopnými soutěže nejen na socialistickém, ale i na kapitalistickém trhu a zajistily účast Polska v soutěži o mezinárodní dělbu práce." Bertone uvádí, že Gierek také ukazoval perspektivu rozvoje osobního automobilismu /jedná s Francouzi a Italy/, výstavby dálnic od Baltu do Slezska a z Varšavy na západ k německým hranicím a velké rozšíření všech druhů služeb. V zemědělství se nebude nic měnit - aspoň zatím - zůstává tu převaha malých zemědělských vlastníků do 5 ha, kteří mají skoro 84 % veškeré zemědělské půdy, zemědělci mají být naopak osvobozeni od různých byrokratických pout,

kteří tíží venkov, a bylo jim slíbeno lepší zásobení stroji, hnojivy a elektřinou. Gierek si uvědomuje, že kolektivizace vyžaduje ihned ohromné množství průmyslových prostředků a velkých investic, na které Polsko díky 25 letému "hospodáření" nemá a za druhé přicházejí právě nyní na trh práce silné poválečné ročníky mládeže /tento a příští rok se musí najít práce pro 2 miliony lidí!/, pro které by při zprůmyslnění zemědělství nebylo dost práce. Do zemědělství se však má víc investovat: mrazírny, šlechtěné osivo atd.

Nutnost konzultací s pracujícími, neustále zdůrazňovaná, aniž by se oslabovala vedoucí role strany, je trvalým opakujícím se motivem jak rozhovorů nového prvního tajemníka, tak i četných výměn vedoucích funkcionářů na všech stupních, což dotvrzuje skutečnou novost situace. Bertone soudí, že systém chce provést dosti hluboké kvalitativní změny ve vztazích mezi stranou a společností, mezi stranou a masami, mezi centralizovaným řízením a samosprávou.

K O N T R A R E V O L U Č N Í H O K E J

Pro režim, který stojí na tak vratkých základech, je i hokej nebezpečný, psali jsme v minulém čísle a příběh události to potvrdil. Sucharda, který komentoval utkání se Sověty, když "vypadl" zvuk, byl celý zmagořený ze vzkazů, které mu posílal ředitel TV Zelenka, který zase dostával příkazy z ÚV, kde byla pohotovost a od Mikysky, kteří všichni usilovali o to, vytvořit dojem, že se nic neděje. Citujeme doslova některé vzkazy - jsou komentářem k tomu, jak se konsolidujeme:

Lidi telefonují, nadávají - znovu opakuj omluvu o poruše, vzkazuje Zelenka, že je moc linek na opravování, že porucha není u nás, řeční mezi Ženevou a Bernem!

Řekni: Byl jsem upozorněn, že jsem se přeřekl - pochopitelně že jsme nehráli i fair play, ale power play - vzkazuje Mikyska.

údsud posměšné prozpěvování jmen sovětských hráčů - je to věc emigrantů v hledišti - Zelenka.

Neříkej sověti, ale sovětští hráči, nebo sovětští kokejisté! Zelenka můžeš projevit víc radosti nad našimi úspěchy - Zelenka

Mikyška: Je to teď dobré, ale vyneschej hodnotící glosy, lidi zuří! Po skončení: vyzvedni bojovný a ukázněný výon našich; pokud nedojde ke rvačce na hřišti, zhodnot rytířský boj obou mužstev a můžeš i říct, že naše vítězství bylo zasloužené - Zelenka.

Kdo poslouchal a viděl, ví že se Sucharda vzkazp držel. Nejvíce na to doplatily televizní telefonistky, které musely vyslechnout tolik neslušných slov a drsných názorů, jako nikdy v minulosti.

Přestože Rudé právo napsalo - je ovšem pravda, že píše všelijaké věci - že demonstrace se nekonaly, sešlo se ihned po skončení zápasu na Václavském náměstí na 4000 lidí s vlajkami, kteří oslavovali vítězství. Aeroflot byl tentokrát chráněn a také 6 připravených vodních děl nezasáhlo, přesto se však zatýkalo.

Další demonstrace byla na Strahově, kde vyšlo z internátů asi 700 studentů kteří táhli k sovětskému velitelství na Pohořelci. Provolávali "šájjbu", a byly na Dlabáčově zastavení bezpečností, která tam byla přivezena na rychlo autobusy. Pustili se do studentů penderky, což vyvolalo pokřik "gestapo!", "ať žije D. bček!" a směrem k sovětskému velitelství "Táhněte domů!" - což je snad už oprávněné, když jsme konsolidováni, vyčistění a opět pevným článkem, který má plnou důvěru.

Výsledek: 21 zatčených na obou místech, všichni do 30 let, z toho 9 studentů a 6 dělníků. Nemělo by být příští rok, kdy bude mistrovství světa v Praze, vyhlášeno u nás stanné právo?